

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การเปลี่ยนแปลงของส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน

การประกอบกิจการห้างหุ้นส่วนเมื่อดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่งแล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนแล้วห้างหุ้นส่วนจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ในกรณีที่ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนจะต้องยื่นจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วนที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ การเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วย การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน และการตายของผู้เป็นหุ้นส่วน

1. การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่

การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ (Admission of a New Partner) อาจเกิดจากห้างหุ้นส่วนมีความต้องการเงินทุนเพิ่มเพื่อใช้ในการขยายกิจการ มีความต้องการบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อช่วยบริหารกิจการ มีผู้สนใจจะเข้าร่วมลงทุนเนื่องจากห้างหุ้นส่วนมีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดีและมีแนวโน้มที่จะเติบโตในอนาคต หรือผู้เป็นหุ้นส่วนบางคนต้องการขายส่วนได้เสียของตนที่มีอยู่ในห้างหุ้นส่วนเนื่องจากไม่ประสงค์จะร่วมหุ้นอีกต่อไป การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ อาจกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. ผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ซื้อส่วนได้เสียจากผู้เป็นหุ้นส่วนเดิม

2. ผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่นำเงินสดและสินทรัพย์มาลงทุน

1. การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่

การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ (Admission of a New Partner) อาจเกิดจากห้างหุ้นส่วนมีความต้องการเงินทุนเพิ่มเพื่อใช้ในการขยายกิจการ มีความต้องการบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อช่วยบริหารกิจการ มีผู้สนใจจะเข้าร่วมลงทุนเนื่องจากห้างหุ้นส่วนมีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดีและมีแนวโน้มที่จะเติบโตในอนาคต หรือผู้เป็นหุ้นส่วนบางคนต้องการขายส่วนได้เสียของตนที่มีอยู่ในห้างหุ้นส่วนเนื่องจากไม่ประสงค์จะร่วมหุ้นอีกต่อไป การรับผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ อาจกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. ผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่ซื้อส่วนได้เสียจากผู้เป็นหุ้นส่วนเดิม

2. ผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่นำเงินสดและสินทรัพย์มาลงทุน

2. การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน

ตามมาตรา 1056 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าห้างหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นไม่มีกำหนดกาลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นยุดิ ท่านว่าจะเลิกได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งบอกเลิกเมื่อสิ้นรอบปีในทางบัญชีเงินของห้างหุ้นส่วนนั้น และผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นต้องบอกกล่าวความจำนองจะเลิกล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกเดือน” ความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนที่ลาออกจากห้างหุ้นส่วนตามมาตรา 1051 และ 1068 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ลาออกต้องรับผิดชอบต่อหนี้สินของห้างหุ้นส่วนที่เกิดขึ้นก่อนที่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นจะลาออกจากห้าง โดยถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนประเภทไม่จดทะเบียน

ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ลาออกต้องรับผิดชอบเป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ลาออกจากห้างหุ้นส่วน สำหรับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนผู้เป็นหุ้นส่วนที่ลาออกจะต้องรับผิดชอบเป็นระยะเวลา 2 ปี นับตั้งแต่วันที่ลาออกจากห้าง”

2. การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน

สรุปได้ว่า **การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน** จะมีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนเดิมต้องเลิกกิจการ และชำระบัญชีซึ่งถ้าในสัญญาระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ได้ระบุถึงเงื่อนไขของการลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วนไว้และไม่ได้ระบุว่าห้างหุ้นส่วนต้องเลิก ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนจะต้องได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคนเสียก่อน

ในทางบัญชีเมื่อมีผู้เป็นหุ้นส่วนลาออก ห้างหุ้นส่วนจะต้องปรับปรุงสินทรัพย์ที่ปรากฏในบัญชีใหม่มีราคาเท่ากับราคาตลาดในขณะนั้น ราคาสินทรัพย์ที่ปรับปรุงเพิ่มขึ้นหรือลดลงจะโอนเข้าบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุนที่ตกลงกัน การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1. หุ้นส่วนที่เหลือซื้อสิทธิส่วนได้เสียจากหุ้นส่วนที่ลาออก
2. ห้างหุ้นส่วนจ่ายเงินหรือสินทรัพย์คืนทุนให้กับหุ้นส่วนที่ลาออก

2. การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน

2.1 หุ้นส่วนที่เหลือซื้อสิทธิส่วนได้เสียจากหุ้นส่วนผู้ลาออก

กิจการจะบันทึกบัญชีโดยการโอนปิดบัญชีทุนของหุ้นส่วนผู้ลาออกไปให้หุ้นส่วนผู้ซื้อ มีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อส่วนได้เสียของหุ้นส่วนผู้ลาออก ดังต่อไปนี้

2.1.1 ซื้อส่วนได้เสียของหุ้นส่วนผู้ลาออกเท่ากับราคาในบัญชี การบันทึกบัญชีให้โอนส่วนทุนของหุ้นส่วนผู้ลาออกไปให้แก่หุ้นส่วนผู้ซื้อ ซึ่งอาจจะเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

2.1.2 ซื้อส่วนได้เสียของหุ้นส่วนผู้ลาออกสูงกว่าราคาในบัญชี มีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

1) วิธีโบนัส จำนวนเงินที่ซื้อส่วนได้เสียของหุ้นส่วนที่ลาออกสูงกว่าราคาในบัญชี ถือเป็นโบนัสในทางบัญชีการโอนทุนให้แก่หุ้นส่วนที่ขอซื้อในราคาตามบัญชีเท่านั้น จำนวนเงินที่จ่ายสูงกว่าถือเป็นกำไรส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชี

2. การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน

2.1.3 ชื่อส่วนได้เสียของหุ้นส่วนผู้ลาออกในราคาต่ำกว่าในบัญชี

1) **วิธีโบนัส** จำนวนเงินที่หักจ่ายต่ำกว่าราคาในบัญชีถือเป็นโบนัส (ขาดทุน) ในทางบัญชี ถือหลักว่าการโอนส่วนทุนให้แก่หุ้นส่วนที่ขอซื้อในราคาตามบัญชีเท่านั้น จำนวนเงินที่จ่ายต่ำกว่า ถือเป็นการจ่ายส่วนตัวไม่เกี่ยวกับการบันทึกบัญชี

2) **วิธีบันทึกการลดค่าความนิยม** กรณีนี้เป็นการตัดค่าความนิยมที่มีอยู่แล้ว เนื่องจากมี ยอดสูงกว่าความเป็นจริงโดยมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

ก. ลดค่าความนิยมเฉพาะหุ้นส่วนผู้ลาออก

ข. ลดค่าความนิยมทั้งจำนวน

3) **วิธีปรับปรุงราคาสินทรัพย์ที่ทำให้ส่วนเงินทุนลดลง**

2. การลาออกของผู้เป็นหุ้นส่วน

2.2 ห้างหุ้นส่วนจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์คืนทุนให้กับหุ้นส่วนผู้ลาออก

การจ่ายเงินคืนทุนให้กับหุ้นส่วนผู้ลาออก ทำให้สินทรัพย์และทุนของห้างหุ้นส่วนลดลง การจ่ายคืนทุนนั้นอาจจ่ายเป็นตัวเงินก็ได้ แต่จะทำให้ห้างหุ้นส่วนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นแต่ทุนลดลง ห้างหุ้นส่วนจ่ายคืนทุนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้ลาออก มีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

2.2.1 ห้างหุ้นส่วนจ่ายคืนทุนให้แก่หุ้นส่วนผู้ลาออกในราคาตามบัญชี

2.2.2 ห้างหุ้นส่วนจ่ายคืนทุนให้แก่หุ้นส่วนผู้ลาออกสูงกว่าราคาในบัญชี

2.2.3 ห้างหุ้นส่วนจ่ายคืนทุนให้แก่หุ้นส่วนผู้ลาออกต่ำกว่าราคาในบัญชี

3. หุ้นส่วนถึงแก่กรรม

ในกรณีที่หุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดถึงแก่กรรม ห้างหุ้นส่วนจะต้องเลิกกิจการและทำการชำระบัญชีตามกฎหมาย เว้นแต่ระบุข้อตกลงในสัญญาห้างหุ้นส่วนว่าไม่ต้องเลิกกิจการ หุ้นส่วนที่เหลือก็ดำเนินงานของกิจการต่อไปได้โดยไม่ต้องเลิกห้างหุ้นส่วนในทางบัญชีหากมีหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรม ห้างหุ้นส่วนจะต้องคำนวณส่วนได้เสียทั้งหมดที่ผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรมมีในห้างหุ้นส่วน เพื่อนำไปจ่ายคืนทุนให้ทายาทของผู้ถึงแก่กรรมนั้น การคำนวณส่วนได้เสียของผู้ถึงแก่กรรม

1. ห้างหุ้นส่วนต้องปรับปรุงมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินของห้าง
2. ในกรณีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันให้มีการคิดโบนัสหรือค่าความนิยมให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ถึงแก่กรรม
3. การแบ่งกำไรขาดทุนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม

3. หุ้นส่วนถึงแก่กรรม

วิธีการคำนวณกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานที่จะแบ่งให้ทายาทหุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วน ดังนี้

1) กรณีสัญญาห้างหุ้นส่วนระบุให้ห้างหุ้นส่วนดำเนินกิจกรรมต่อไปจนถึงวันสิ้นงวดบัญชีแล้ว จึงคำนวณหากำไรขาดทุนแบ่งให้แก่ทายาทของผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรมตามอัตราที่ตกลงกัน สำหรับหุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรมจะได้รับส่วนแบ่งกำไรขาดทุนเฉลี่ยให้ตามระยะเวลาที่มีชีวิตอยู่ในงวดบัญชีนั้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วนอาจตกลงให้มีการคิดกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรมระหว่างงวดบัญชีเต็มปีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน

3. หุ้นส่วนถึงแก่กรรม

หลักการบันทึกบัญชี

1. บันทึกแบ่งผลกำไรให้แก่ทายาทผู้ถึงแก่กรรม

เดบิต กำไรขาดทุน

XX

เครดิต ทุน-(หุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม)

XX

2. โอนปิดบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม

เดบิต ทุน-(หุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม)

XX

เครดิต เจ้าหนี้-(ทายาทผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม)

XX

3. หุ้นส่วนถึงแก่กรรม

2) กรณีสัญญาห้างหุ้นส่วนระบุให้ประมาณกำไรของงวดบัญชีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรมแล้วนำมาแบ่งให้แก่ทายาทของผู้ถึงแก่กรรม โดยไม่ต้องรอนถึงวันสิ้นงวดบัญชี การหาผลกำไรโดยประมาณให้คำนวณโดยใช้กำไรที่เกิดขึ้นในอดีตถัวเฉลี่ยย้อนหลังไปตามจำนวนปีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกัน

3. หุ้นส่วนถึงแก่กรรม

หลักการบันทึกบัญชี

1. บันทึกแบ่งผลกำไรโดยประมาณให้แก่หุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม

เดบิต	ส่วนแบ่งกำไรโดยประมาณ-(ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ถึงแก่กรรม)	xx	
	เครดิต ทุน-(ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม)		xx
2. โอนปิดบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม

เดบิต	ทุน-(หุ้นส่วนผู้ถึงแก่กรรม)	xx	
	เครดิต เจ้าหนี้-(ทายาทผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม)		xx
3. เมื่อสิ้นงวดบัญชีโอนปิดบัญชีส่วนแบ่งกำไรโดยประมาณ

เดบิต	กำไรขาดทุน	xx	
	เครดิต ส่วนแบ่งกำไรโดยประมาณ-(ผู้เป็นหุ้นส่วนถึงแก่กรรม)		xx